

Rapport

Klimaat(beleid) in de ogen van de kiezer

Een representatief onderzoek in opdracht van Milieudefensie onder de Nederlandse bevolking (18+) naar de perceptie van kiezers over het klimaat(beleid) en het belang van klimaat bij het maken van een stemkeuze.

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2021/076

Datum

maart 2021

Opdrachtgever

Milieudefensie

Auteurs

Milan Driessen
Wietse van Engeland
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research en Milieudefensie) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Belangrijkste uitkomsten	4
1 Zorgen over klimaat en kennis van beleid	12
1.1 Twee derde maakt zich zorgen om klimaatverandering	12
1.2 Kiezers zijn op hoofdlijnen op de hoogte van klimaatbeleid	14
1.3 Hoe goed doet Nederland het internationaal gezien?	15
2 Klimaatbeleid	17
2.1 Volgend kabinet moet meer doen tegen uitstoot van broeikasgassen	17
2.2 Hoe belangrijk houden aan afspraken klimaatakkoord Parijs	19
2.3 Kiezers: met dit beleid liggen we niet op koers	20
2.4 Grote vervuilende bedrijven aan Klimaatakkoord houden	21
2.5 Meerderheid ziet urgentie in klimaatmaatregelen	22
2.6 Kiezer: verminderen van uitstoot in beste handen bij Jesse Klaver	24
3 Klimaat en politiek	25
3.1 Gezondheidszorg en duurzaamheid belangrijkste stemmotivaties	25
3.2 Duurzaamheid vaakst genoemd als #1 belangrijkste stemmotief	27
3.2.1 Zorgen onder mensen die duurzaamheid niet als stemmotief hebben	29
4 Onderzoeksverantwoording	30

Belangrijkste uitkomsten

Dit onderzoek in opdracht van Milieudefensie probeert inzichtelijk te maken hoe kiezers aankijken tegen klimaatbeleid. We hebben hiervoor vragen gesteld over de zorgen die men heeft over klimaatverandering, in hoeverre het beleid tot nu toe voldoet en enkele concrete maatregelen voorgelegd. Daarnaast hebben we Nederlanders gevraagd een inschatting te geven van waar Nederland in internationaal perspectief staat voor wat betreft klimaatverandering.

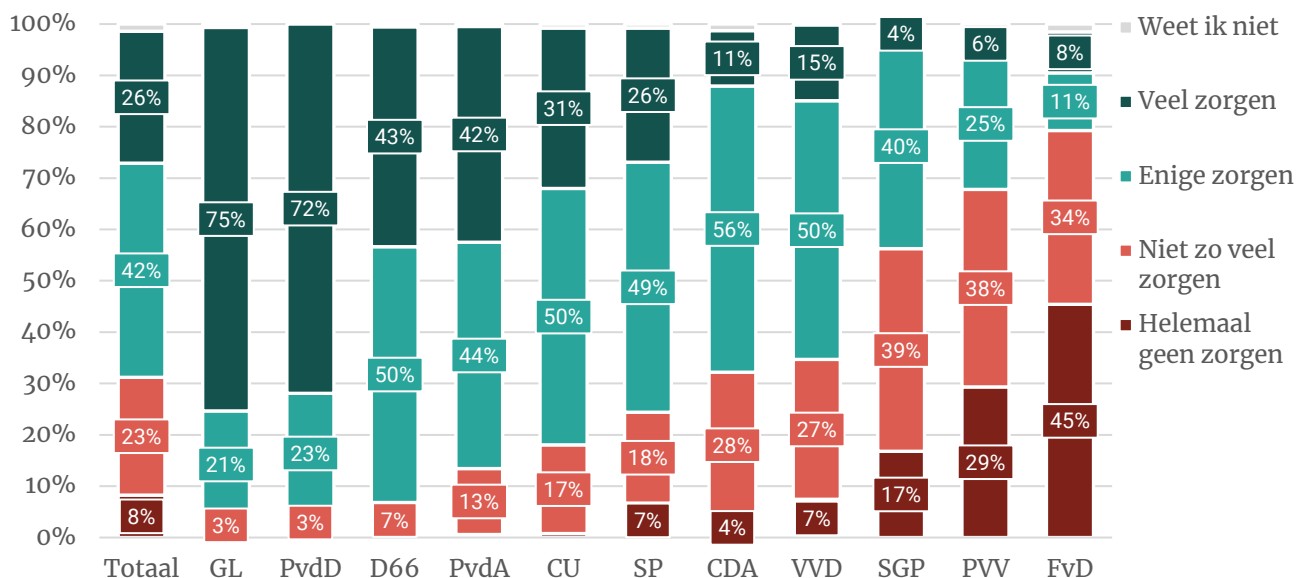
Twee derde van de Nederlanders maakt zich zorgen om klimaatverandering

Nederlanders blijven zich zorgen maken over klimaatverandering: 68 procent maakt zich nu veel (26%) of enige zorgen (42%), dat is even veel als in januari 2021.

Deze zorgen worden gedeeld door vrijwel alle kiezersgroepen: voor kiezers van GL, PvdD en D66 geldt dit voor meer dan 90 procent. Ook kiezers van PvdA, CU, SP, CDA en VVD maken zich in ruime meerderheid zorgen over de uitstoot en de effecten daarvan voor het milieu. Van de PVV-kiezers zeggen drie van de tien (31%) zich zorgen te maken. FvD-kiezers maken zich het minst vaak zorgen (19%) en maken zich het vaakst ‘helemaal geen zorgen’.

Figuur 0.1 - In hoeverre maakt u zich zorgen over de uitstoot van broeikasgassen (onder andere CO₂), de klimaatverandering en de effecten daarvan voor het milieu? Naar huidige stemvoorkeur.

Basis: N = 2.685

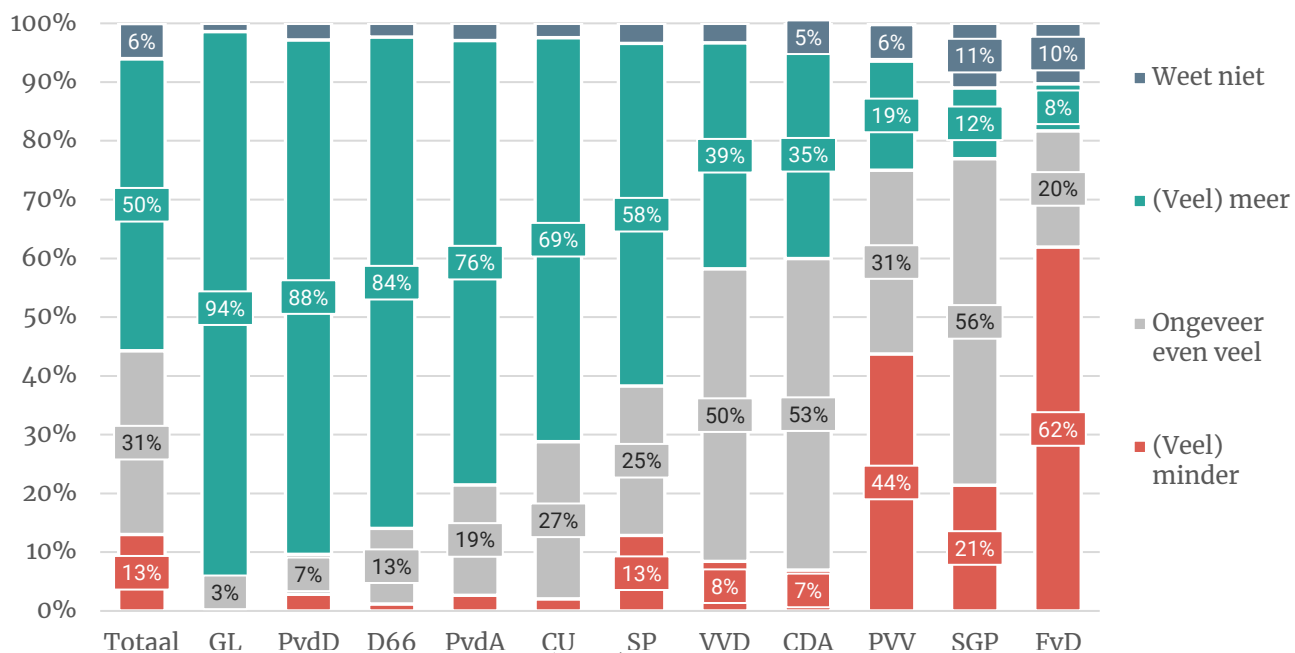
Draagvlak voor een grotere inspanning om uitstoot van broeikasgassen te verminderen

De helft van Nederlanders vindt dat het volgende kabinet (veel) meer moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Onder kiezers van PVV, SGP en FvD vinden we per saldo dat een volgend kabinet minder moet gaan doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Onder de achterban van VVD en CDA vindt de helft dat er ongeveer even veel inspanning geleverd moet worden, maar een substantieel deel van de achterban (VVD, 39%; CDA, 35%) vindt dat er meer moet gaan gebeuren.

Een kleine minderheid vindt dat er minder gedaan moet worden door het volgende kabinet.

Figuur 0.2 - Vindt u dat een volgend kabinet, na de verkiezingen van maart 2021, meer, minder of ongeveer even veel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen? (In vergelijking met wat het kabinet-Rutte tot nu toe bekend heeft gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen).

Basis: N = 2.685

* Cijfers voor Volt, 50 Plus, JA21 en DENK zijn indicatief (n < 50)

Bij wie is vermindering van de uitstoot in beste handen?

We vroegen deelnemers die vonden dat het volgend kabinet ongeveer even veel of meer moet doen aan de uitstoot van broeikasgassen bij welke partijleider dat in beste handen is. Jesse Klaver wordt door drie op de tien van hen (31%) gekozen als degene bij wie dit in beste handen is.

Ouwehand, Kaag en Rutte volgen op enige afstand (10-8%). Een op de vijf van deze kiezers kon niemand aanwijzen van de huidige partijleiders.

Zeven op tien kiezers: nu maatregelen nemen, anders ernstige gevolgen voor volgende generatie

Een meerderheid van de Nederlanders (71%) meent dat als we nu geen maatregelen nemen tegen klimaatverandering, dat ernstige gevolgen heeft voor volgende generaties. Alleen bij kiezers van FvD lijkt er weinig urgentie te zijn voor klimaatmaatregelen: 19 procent van hen is het eens met de stelling. Dit geldt voor een derde van de kiezers van PVV en JA21. De overige kiezersgroepen zijn het in (grote) meerderheid eens met deze stelling.

Er is daarnaast brede steun voor drie mogelijke klimaatmaatregelen: twee derde vindt dat er een progressieve heffing moet komen op vliegtickets en 64 procent is het eens met de stelling “om de industrie te verduurzamen, moeten we de uitstoot van CO2 zwaarder belasten”.

Een even zo groot deel heeft er geen moeite mee als de vleesprijs iets omhoog gaat om veehouders uit te kopen of te helpen verduurzamen (63%).

Onder kiezers van JA21, PVV, FvD en DENK* zien we dat een minderheid zich kan vinden in deze stellingen. Al is bijna de helft van de PVV-kiezers en 40 procent van de FvD-kiezers het eens met een oplopende ‘tickettaks’.

Tabel 0.1 – Percentage ‘mee eens’ voor de stellingen naar kiezersgroep.

Basis: N = 2.685

	Om de industrie in Nederland te kunnen verduurzamen, moeten we de uitstoot van CO2 zwaarder belasten	Als we nu geen maatregelen nemen tegen klimaatverandering, heeft dat ernstige gevolgen voor volgende generaties	Er moet een heffing komen op vliegtickets (tickettaks): naarmate men meer vliegt gaat de prijs van het ticket omhoog	Als de vleesprijs iets omhoog gaat om veehouders uit te kunnen kopen of te helpen verduurzamen, heb ik daar geen moeite mee
PvdD	92%	94%	93%	93%
GL	90%	96%	89%	93%
D66	87%	96%	80%	91%
PvdA	82%	90%	85%	82%
Volt	82%	94%	89%	86%
CU	77%	89%	92%	78%
SP	74%	77%	77%	68%
CDA	63%	75%	75%	62%
VVD	60%	71%	63%	64%
50 Plus	56%	54%	46%	52%
SGP	46%	54%	69%	47%
JA21	46%	35%	41%	36%
PVV	43%	35%	47%	32%
FvD	30%	19%	40%	24%
DENK	26%	51%	17%	21%
TOTAAL	64%	71%	67%	63%

* Cijfers voor Volt, 50 Plus, JA21 en DENK zijn indicatief (n < 50)

Belangrijkste onderwerpen volgens kiezers: duurzaamheid en gezondheidszorg

Een kwart van de kiezers noemt *duurzaamheid en klimaat* of *gezondheidszorg* als een onderwerp dat een belangrijke rol speelt bij hun keuze voor hun voorkeurspartij. De onderwerpen *normen en waarden*, *economie*, *woningmarkt* of *de aanpak van de coronacrisis* worden door ongeveer een vijfde genoemd.

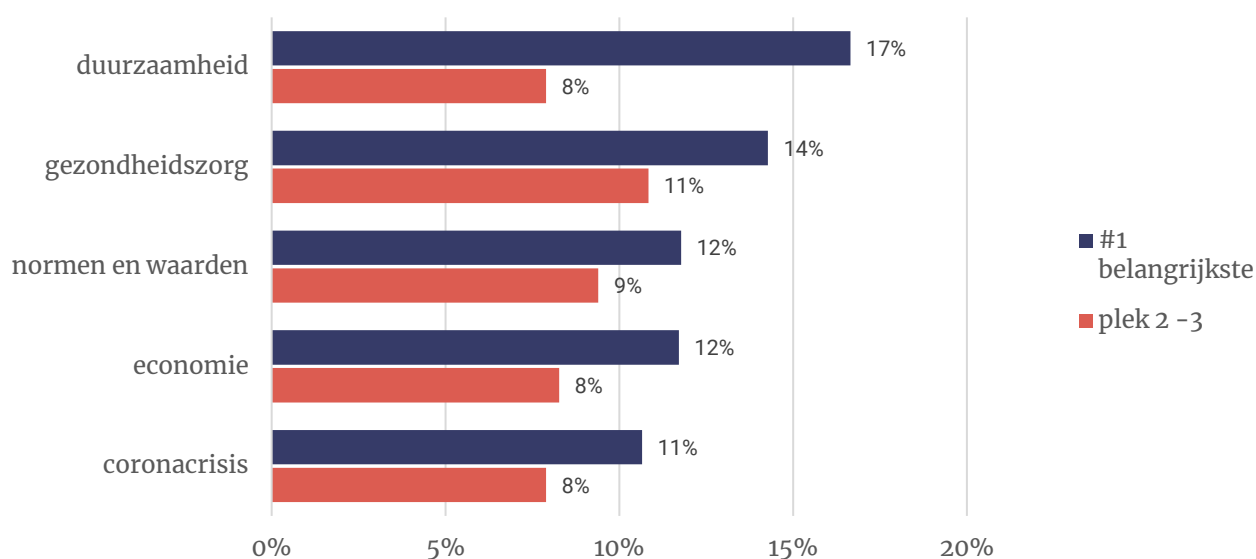
Voor 17 procent is *duurzaamheid* hét belangrijkste onderwerp, het vaakst van alle onderwerpen. De *gezondheidszorg* wordt door 14 procent als allerbelangrijkste onderwerp genoemd en *normen en waarden* en *economie* zijn voor 12 procent de nummer één.

Figuur 0.3 – Belangrijkste onderwerpen voor stemkeuze.

“Welke van onderstaande onderwerpen spelen een belangrijke rol bij uw keuze voor < voorkeurspartij >?”

(%, maximaal 3 antwoorden mogelijk). “Welk van deze onderwerpen is voor u het belangrijkste?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft eerste stemvoorkeur (n=2.160)

Klimaatakkoord van Parijs: het is belangrijk dat we ons aan de afspraken houden

We legden deelnemers de volgende tekst voor:

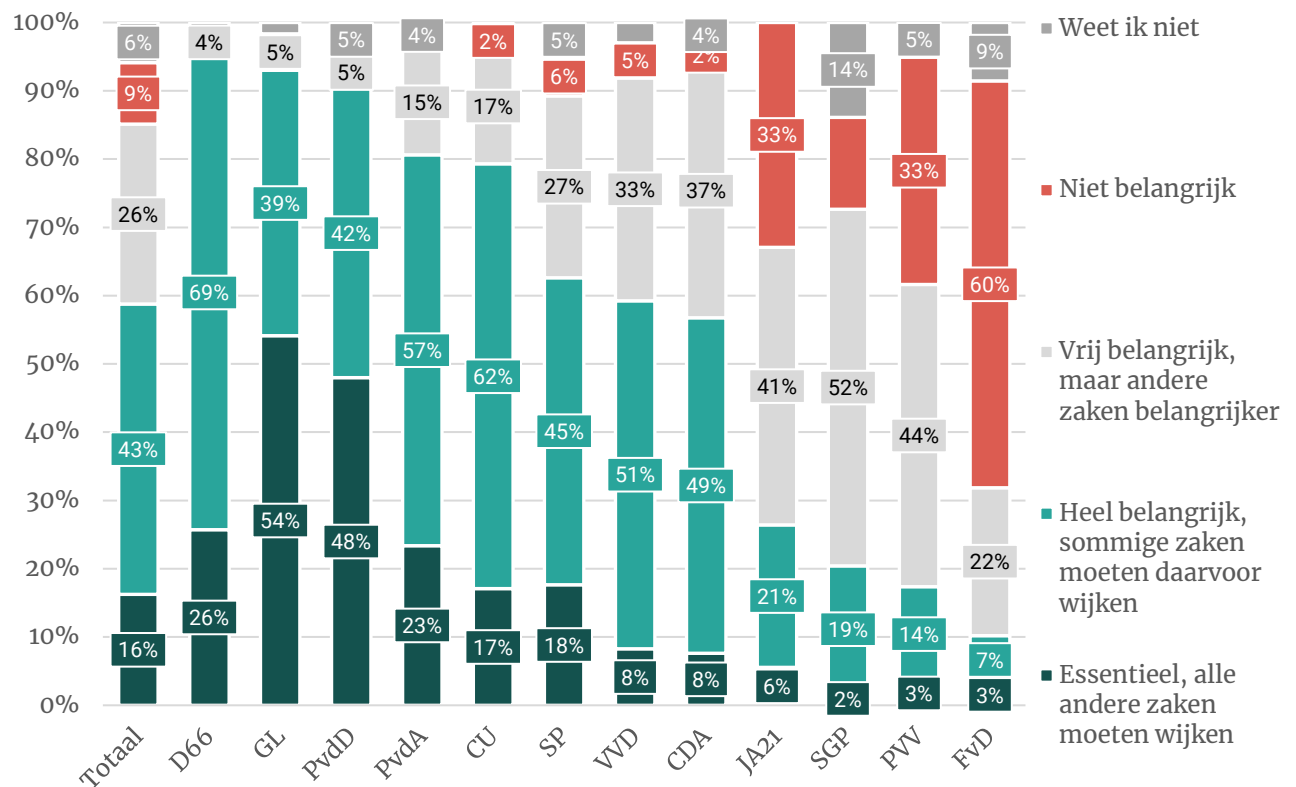
Onder de opwarming van de aarde wordt de stijging van de wereldtemperatuur verstaan. Daardoor verandert het klimaat. Eind 2015 sloten alle landen van de Verenigde Naties daarom het Klimaatakkoord van Parijs om klimaatverandering tegen te gaan. De landen hebben toegezegd om hieraan te werken. Ook Nederland.

We vroegen vervolgens hoe belangrijk ze het vinden dat de volgende Nederlandse regering zich houdt aan de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs en of andere zaken daarvoor moeten wijken. Een ruime meerderheid van de Nederlanders (59%) vindt het houden aan deze afspraken dermate belangrijk dat er zaken voor moeten wijken: 16 procent vindt dat alle andere zaken daarvoor moeten wijken en 43 procent vindt dat sommige zaken daarvoor moeten wijken.

Kiezers van GroenLinks en Partij voor de Dieren vinden dit het vaakst essentieel. Alleen onder kiezers van FvD vindt een meerderheid dit niet belangrijk.

Figuur 0.4 – Hoe belangrijk vindt u het dat de volgende Nederlandse regering zich houdt aan de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs?

Basis: N = 2.685

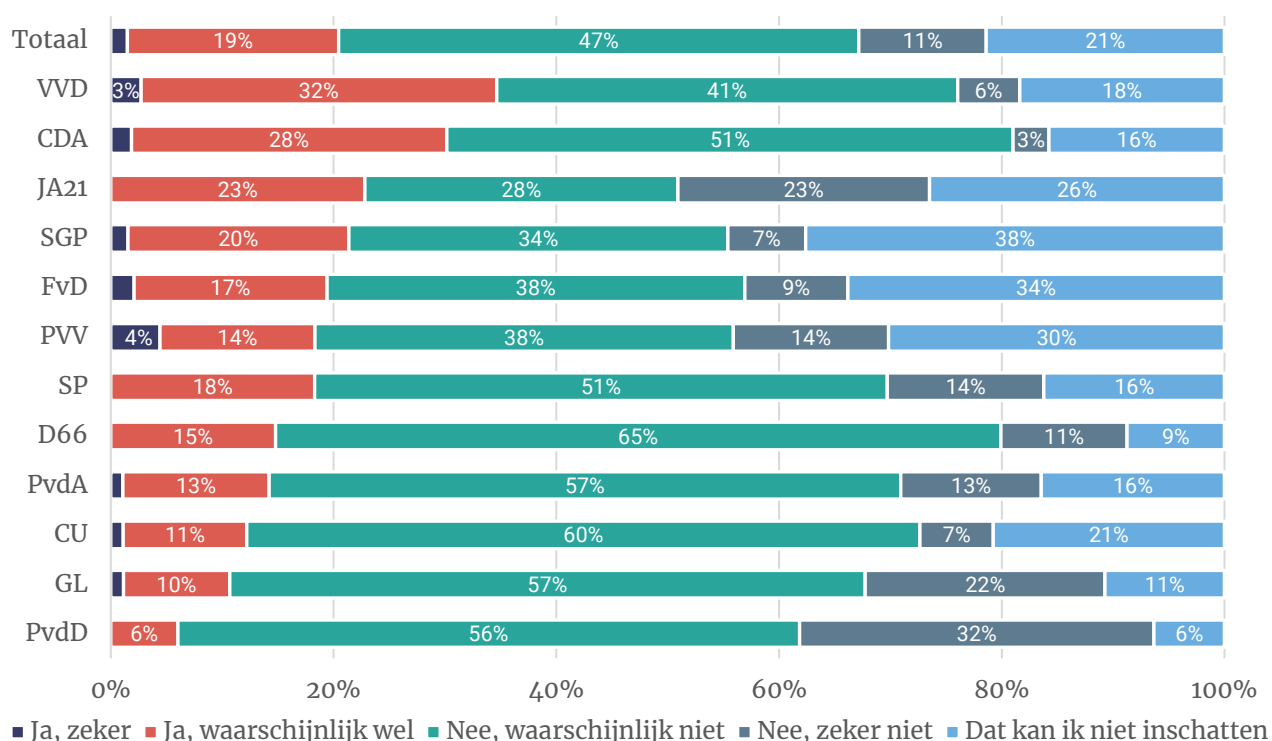
Klimaatakkoord van Parijs: deze afspraken gaan we waarschijnlijk niet halen

Een meerderheid van de Nederlanders denkt niet dat we met het huidige beleid aan het Klimaatakkoord zullen voldoen: 47 procent denkt dat we ‘waarschijnlijk niet’ op koers liggen en 11 procent weet zeker van niet. Eén op de vijf denkt dat we met het huidige beleid wel degelijk op koers liggen om te voldoen aan het Klimaatakkoord van Parijs. Nog eens een vijfde zegt dat niet te kunnen inschatten.

Kiezers van VVD en CDA zijn het meest optimistisch over het voldoen aan het Parijse Klimaatakkoord met het huidige beleid: grofweg een derde van de CDA- en VVD-kiezers denkt dat het gaat lukken. Desondanks denkt de helft van de CDA- en VVD-kiezers dat het met het huidige beleid niet gaat lukken (VVD: 47%, CDA: 54%).

Figuur 0.5 – Denkt u dat Nederland met het huidige beleid op koers ligt om te voldoen aan het Klimaatakkoord van Parijs?

Basis: N = 2.685

Kiezers zijn op hoofdlijnen op de hoogte van klimaatbeleid

De helft van de kiezers zegt ‘op hoofdlijnen te weten’ (46%) of zelfs ‘goed op de hoogte te zijn van’ (5%) wat het demissionaire kabinet Rutte-III heeft gedaan om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen.

Hoe goed doet Nederland het in vergelijking met andere landen?

De Amerikaanse Yale University heeft becijferd hoe goed landen scoren op de ontwikkeling met betrekking tot leefomgeving, klimaat en milieu¹: de zogeheten *Environmental Performance Index*. Deze index geeft een cijfer op basis van de scores op verschillende beleidsterreinen.

¹ Zie: <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/country/nld>

Eén van die beleidsterreinen is die van de ontwikkeling om wereldwijde klimaatverandering te bestrijden². Hieruit volgt dat Nederland van alle landen op plaats 36 komt. Van de 22 Westerse landen die Yale heeft gecategoriseerd staat Nederland nu op plek 17 en wat betreft de ontwikkeling van de laatste 10 jaar op plek 19.

Om te achterhalen hoe Nederlandse kiezers de positie van Nederland in internationaal perspectief plaatst, hebben we hen gevraagd op welke plaats zij Nederland zouden positioneren (plek 1 t/m 22). Ze konden hierbij ook aangeven dit niet te weten.

We legden de volgende informatie en vraag voor aan de deelnemers:

De Amerikaanse topuniversiteit Yale University heeft landen beoordeeld op leefomgeving, klimaat en milieu (*Environmental Performance Index*). Een onderdeel van deze index is een score voor klimaatverandering.

Deze score geeft de vooruitgang aan die een land boekt om wereldwijde klimaatverandering te bestrijden. De score is samengesteld uit acht onderdelen, waaronder de toename van vier broeikasgassen (CO₂, methaan, stikstof en gassen die de ozonlaag aantasten) en één type koolstof.

Op welke plaats denkt u dat Nederland staat van de 22 Westerse landen? ³

Het gaat er hier om wat u denkt, zoekt u deze vraag alstublieft niet op.

Hoe hoger een land staat des te beter dat land klimaatverandering aanpakt. Het land met de beste ontwikkeling staat dus bovenaan en die met de slechtste ontwikkeling onderaan.

Ruim de helft van de Nederlanders heeft een te rooskleurig beeld van Nederlandse positie

Nederland staat in de ranglijst van Yale op de 17^e plek voor wat betreft de huidige score – en op de 19^e plek voor wat betreft de ontwikkeling van de afgelopen 10 jaar.

In totaal denkt 59 procent dat Nederland beter scoort dan dat: 7 procent denkt dat Nederland bij de beste vijf landen hoort, 23 procent zet Nederland tussen plek 6 en 10 en nog eens 29 procent op plek 11-16. Ruim een op de zes (14%) Nederlanders plaatst Nederland in de onderste groep. Een kwart kon het niet inschatten en zei het niet weten (27%).

Tabel 0.2 - Op welke plaats denkt u dat Nederland staat van de 22 Westerse landen? Naar politieke voorkeur.

Basis: n = 2.685

	Totaal	PVV	FvD	VVD	SGP	CDA	D66	PvdA	SP	CU	GL	PvdD
Gemiddelde	12.1	11.0	11.1	11.5	11.9	12.0	12.2	12.4	12.6	12.7	13.4	13.7
Plek 1-5	7%	12%	9%	7%	5%	6%	5%	5%	3%	5%	5%	5%
Plek 6-10	23%	29%	20%	28%	26%	24%	23%	26%	25%	21%	21%	19%
Plek 11-16	29%	19%	26%	29%	31%	25%	44%	34%	28%	34%	36%	33%
Plek 17-22	14%	14%	7%	11%	6%	12%	11%	14%	13%	15%	24%	27%
Weet niet	27%	26%	39%	25%	33%	33%	18%	21%	28%	27%	15%	16%

² Zie: <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/cch>

³ Respondenten konden inzien welke landen werden bedoeld. Namelijk: Australië, België, Canada, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Ierland, IJsland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Nieuw Zeeland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika, Zweden en Zwitserland

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van maandagochtend 1 maart tot dinsdagmiddag 2 maart 2021. In totaal werkten 2.685 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. Het grootste deel hiervan is afkomstig uit het I&O Research Panel en 192 respondenten vulden de vragenlijst in via het panel van PanelClix. Sommige vragen hebben een afwijkende steekproefbasis en zijn niet aan alle deelnemers gesteld. Indien dit het geval is, wordt dit bij de figuur vermeld.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

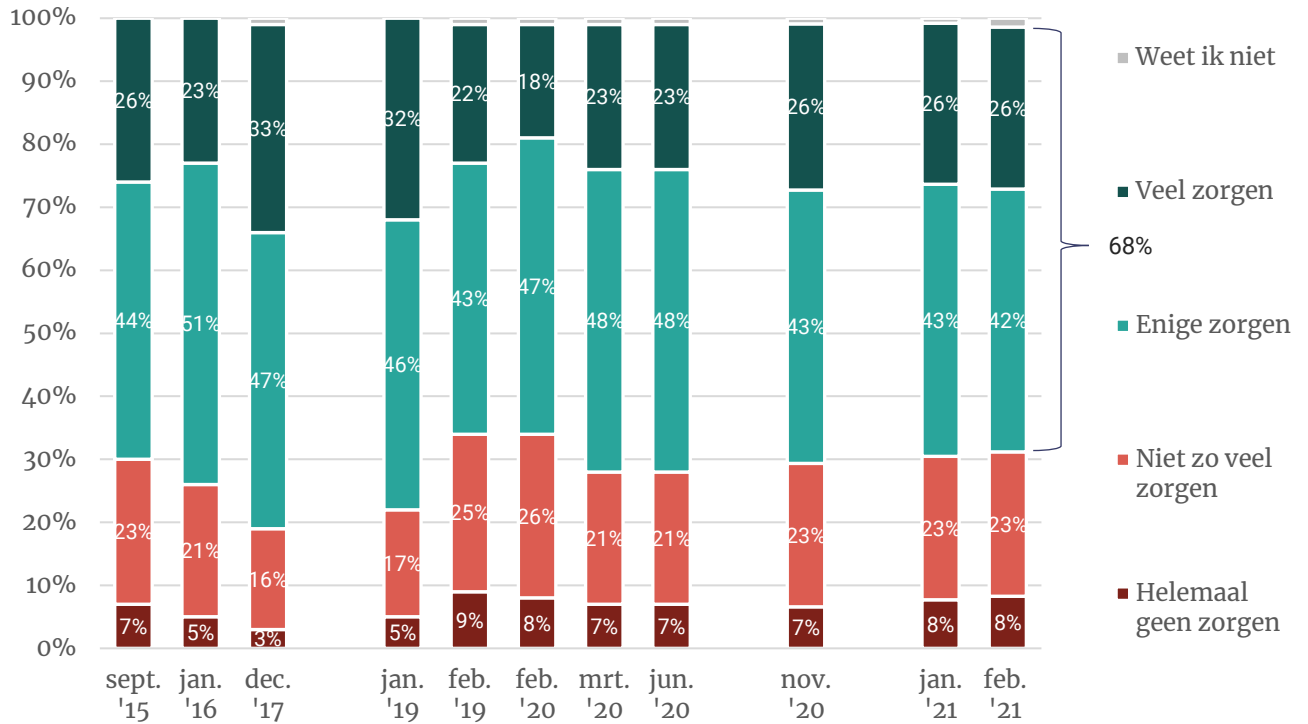
1 Zorgen over klimaat en kennis van beleid

1.1 Twee derde maakt zich zorgen om klimaatverandering

Nederlanders blijven zich zorgen maken over klimaatverandering: 68 procent maakt zich nu veel (26%) of enige zorgen (42%), dat is even veel als in januari 2021.

Figuur 1.1 - In hoeverre maakt u zich zorgen over de uitstoot van broeikasgassen (onder andere CO₂), de klimaatverandering en de effecten daarvan voor het milieu?

Basis: N = 2.685

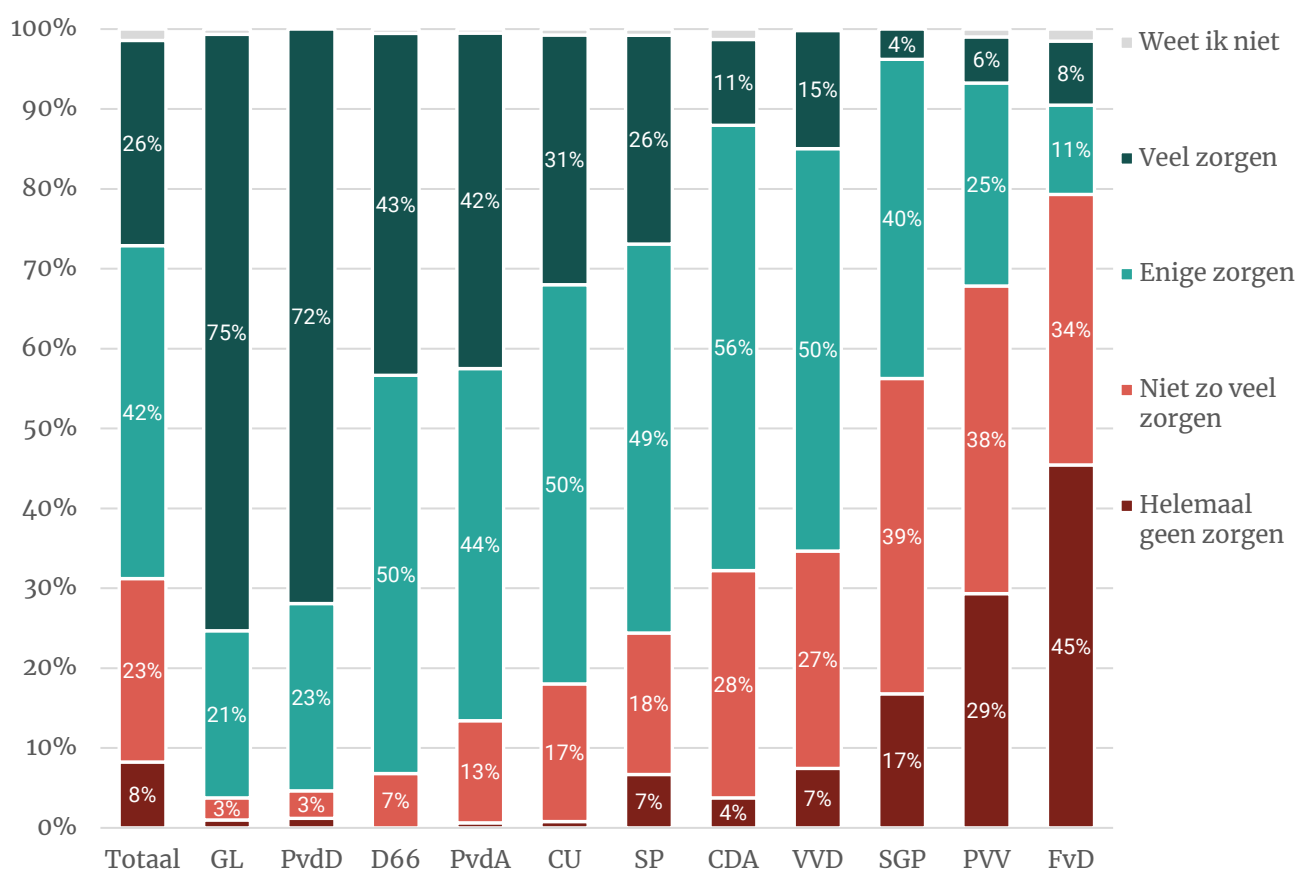
Grootste zorgen bij GroenLinks- en PvdD-kiezers; FvD- en PVV-kiezer maakt zich minst zorgen

In totaal maakt 67 procent⁴ van de Nederlanders zich zorgen over de uitstoot van broeikasgassen, de klimaatverandering en de effecten daarvan voor het milieu. Een kwart zegt zich hier veel zorgen over te maken (26%).

De zorgen worden gedeeld door vrijwel alle kiezersgroepen⁵: voor kiezers van GL, PvdD en D66 geldt dit voor meer dan 90 procent. Ook kiezers van PvdA (86%), CU (81%), SP (75%), VVD (65%) en CDA (67%) maken zich in ruime meerderheid zorgen over de uitstoot en de effecten daarvan voor het milieu. Van de PVV-kiezers zeggen drie van de tien (31%) zich zorgen te maken. FvD-kiezers maken zich het minst vaak zorgen (19%) en 45 procent van hen maakt zich zelfs 'helemaal geen zorgen'.

Figuur 1.2 - In hoeverre maakt u zich zorgen over de uitstoot van broeikasgassen (onder andere CO₂), de klimaatverandering en de effecten daarvan voor het milieu? Naar huidige stemvoorkeur.

Basis: N = 2.685

⁴ Na afrondingsverschil van "veel zorgen" (25,7%) en "enige zorgen" (41,7%)

⁵ De kiezersgroepen van DENK en 50Plus zijn hier niet meegenomen

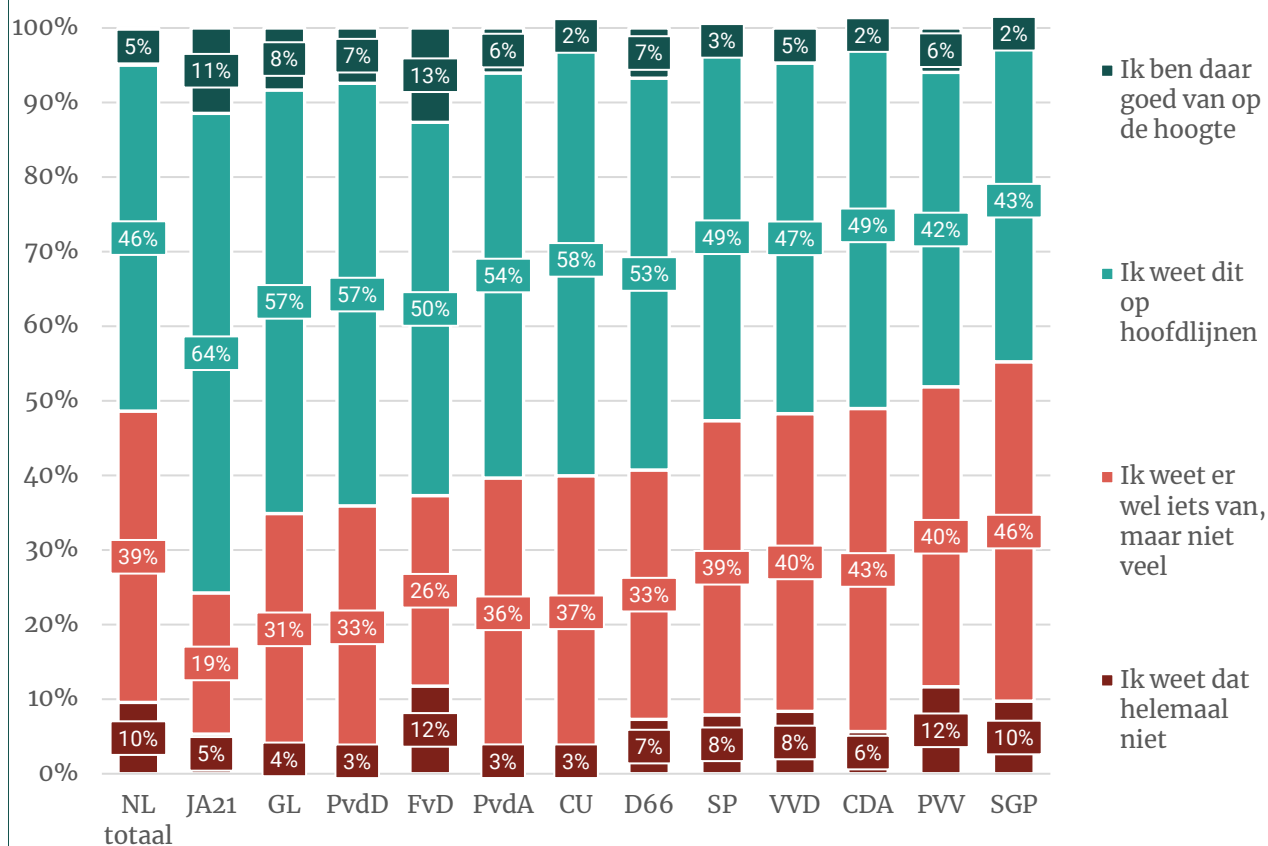
1.2 Kiezers zijn op hoofdlijnen op de hoogte van klimaatbeleid

De helft van de kiezers zegt 'op hoofdlijnen te weten' (46%) of zelfs 'goed op de hoogte te zijn van' (5%) wat het demissionaire kabinet Rutte-III heeft gedaan om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen.

Kiezers van GroenLinks en de PvdD zijn naar eigen zeggen beter op de hoogte dan gemiddeld. Dat geldt ook voor kiezers van Forum voor Democratie en JA21 – al geldt voor die laatste kiezersgroep dat de cijfers indicatief zijn vanwege het lagere aantal waarnemingen.

Figuur 1.3 - In hoeverre bent u op de hoogte van wat het –nu afgetreden– kabinet-Rutte III heeft gedaan om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen?

Basis: totale steekproef (n = 2.685)

* Cijfers voor JA21 zijn indicatief (n < 50)

1.3 Hoe goed doet Nederland het internationaal gezien?

De Amerikaanse Yale University heeft becijferd hoe goed landen scoren op de ontwikkeling met betrekking tot leefomgeving, klimaat en milieu⁶: de zogeheten *Environmental Performance Index*. Deze index geeft een cijfer op basis van de scores op verschillende beleidsterreinen. Eén van die beleidsterreinen is die van de ontwikkeling om wereldwijde klimaatverandering te bestrijden⁷. Hieruit volgt dat Nederland van alle landen op plaats 36 komt. Van de 22 Westerse landen die Yale heeft gecategoriseerd scoort Nederland nu op plek 17 en wat betreft de ontwikkeling van de laatste 10 jaar op plek 19.

Om te achterhalen hoe Nederlandse kiezers de positie van Nederland in internationaal perspectief plaatst, hebben we hen gevraagd op welke plaats zij Nederland zouden positioneren (plek 1 t/m 22). Ze konden hierbij ook aangeven dit niet te weten.

We legden de volgende informatie en vraag voor aan de deelnemers:

De Amerikaanse topuniversiteit Yale University heeft landen beoordeeld op leefomgeving, klimaat en milieu (*Environmental Performance Index*). Een onderdeel van deze index is een score voor klimaatverandering.

Deze score geeft de vooruitgang aan die een land boekt om wereldwijde klimaatverandering te bestrijden. De score is samengesteld uit acht onderdelen, waaronder de toename van vier broeikasgassen (CO₂, methaan, stikstof en gassen die de ozonlaag aantasten) en één type koolstof.

Op welke plaats denkt u dat Nederland staat van de 22 Westerse landen? ⁸

Het gaat er hier om wat u denkt, zoekt u deze vraag alstublieft niet op.

Hoe hoger een land staat des te beter dat land klimaatverandering aanpakt. Het land met de beste ontwikkeling staat dus bovenaan en die met de slechtste ontwikkeling onderaan.

⁶ Zie: <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/country/nld>

⁷ Zie: <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/cch>

⁸ Respondenten konden inzien welke landen werden bedoeld. Namelijk: Australië, België, Canada, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Ierland, IJsland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Nieuw Zeeland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika, Zweden en Zwitserland

Ruim de helft van de Nederlanders heeft te rooskleurig beeld van Nederlandse positie

Nederland staat in de ranglijst van Yale op de 17^e plek voor wat betreft de huidige score – en op de 19^e plek voor wat betreft de ontwikkeling van de afgelopen 10 jaar.

In totaal denkt 59 procent dat Nederland beter scoort dan dat: 7 procent denkt dat Nederland bij de beste vijf landen hoort, 23 procent zet Nederland tussen plek 6 en 10 en nog eens 29 procent op plek 11-16. Ruim een op de zeven (14%) Nederlanders plaatst Nederland in de onderste groep. Een kwart heeft gekozen voor 'weet niet' (27%).

Gemiddeld genomen plaatst men Nederland ongeveer in het midden, op plek 12 – feitelijk een 12,1.

Nederland laagst geplaatst door PvdD- en GroenLinks-kiezers; hoogst door PVV- en FvD-kiezers

Kiezers van de PvdD (13,7) en GL (13,4) plaatsen Nederland gemiddeld genomen het laagst – wat betekent dat Nederland het in hun ogen minder goed doet dan andere Westerse landen. PVV- en FvD-kiezers plaatsen Nederland gemiddeld het hoogst (11,0 – 11,1).

Tabel 1.1 - Op welke plaats denkt u dat Nederland staat van de 22 Westerse landen? Naar politieke voorkeur.

Basis: n = 2.685

	Totaal	PVV	FvD	VVD	SGP	CDA	D66	PvdA	SP	CU	GL	PvdD
<i>Gemiddelde</i>	12.1	11.0	11.1	11.5	11.9	12.0	12.2	12.4	12.6	12.7	13.4	13.7
Plek 1-5	7%	12%	9%	7%	5%	6%	5%	5%	3%	5%	5%	5%
Plek 6-10	23%	29%	20%	28%	26%	24%	23%	26%	25%	21%	21%	19%
Plek 11-16	29%	19%	26%	29%	31%	25%	44%	34%	28%	34%	36%	33%
Plek 17-22	14%	14%	7%	11%	6%	12%	11%	14%	13%	15%	24%	27%
Weet niet	27%	26%	39%	25%	33%	33%	18%	21%	28%	27%	15%	16%

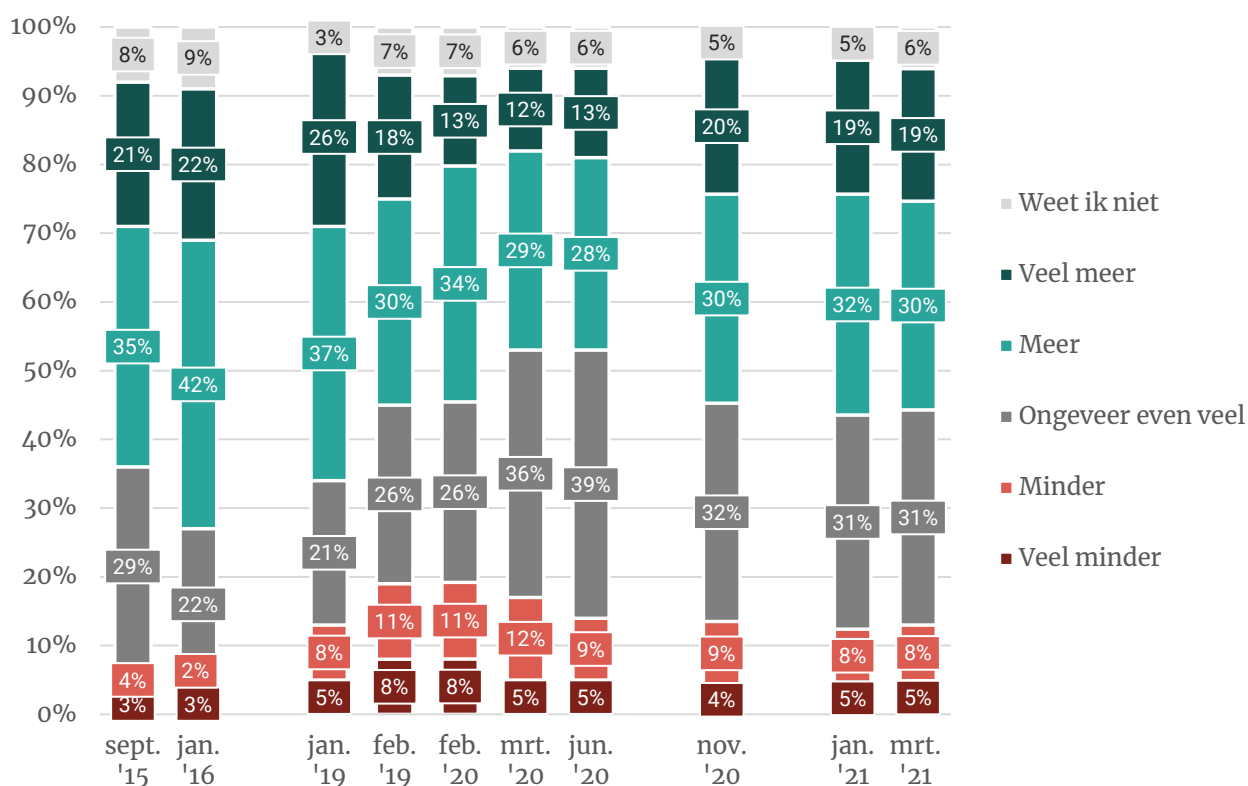
2 Klimaatbeleid

2.1 Volgend kabinet moet meer doen tegen uitstoot van broeikasgassen

De helft van de Nederlanders geeft aan dat een volgend kabinet meer (30%) of zelfs veel meer (19%) zou moeten doen dan het huidige kabinet - Rutte om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan. Drie van de tien Nederlanders (31%) vinden dat het volgende kabinet ongeveer even veel moet doen en 13 procent vindt dat het kabinet juist (veel) minder moet doen aan deze uitstoot, een even groot aandeel als in november 2020 en januari 2021.

Figuur 2.1 - Vindt u dat een volgend kabinet, na de verkiezingen van maart 2021, meer, minder of ongeveer even veel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen? (In vergelijking met wat het kabinet-Rutte tot nu toe bekend heeft gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen).

Basis: N = 2.685

* In november 2020 is voor het eerst gevraagd naar een volgend kabinet, vanwege de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2021. Eerder in 2020 en in 2019 is gevraagd of het kabinet-Rutte III meer moet doen dan ze tot dan toe hebben gedaan. In 2015 en 2016 is dezelfde vraag gesteld met betrekking tot het kabinet-Rutte II

Helpt kiezers wil meer doen tegen uitstoot broeikasgassen; een op acht wil minder doen

De helft van Nederlanders (50%⁹) vindt dat het volgende kabinet (veel) meer moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Onder GroenLinks-kiezers zegt liefst 94 procent dit. Ook een meerderheid van de kiezers van PvdD (88%), D66 (84%), PvdA (76%), SP (58%) en CU (69%) verlangt van een volgend kabinet dat ze meer doet dan het huidige kabinet om de uitstoot te verminderen.

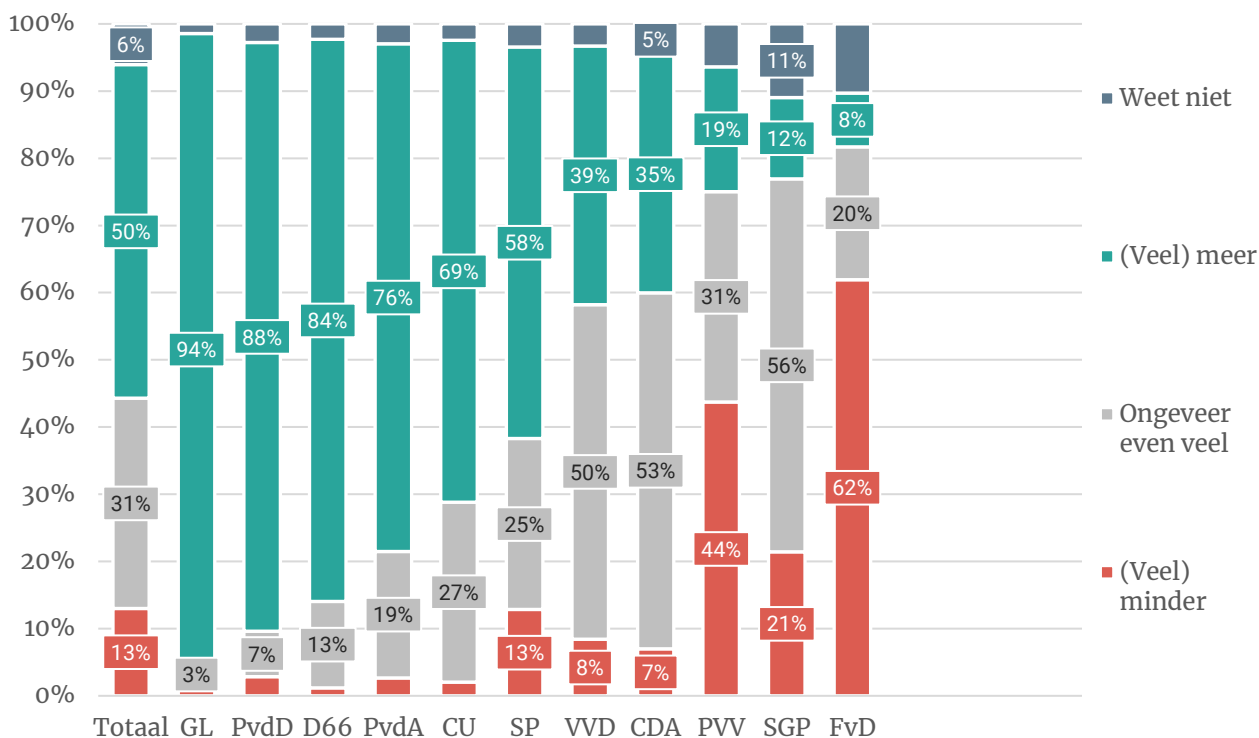
De helft van de kiezers van VVD (50%), CDA (53%) en SGP (56%) vinden dat een volgend kabinet ongeveer even veel moet doen als het kabinet Rutte-III. Een substantieel deel van de kiezers van VVD (39%) en CDA (35%) vindt dat een volgend kabinet meer moet gaan doen. Een kleine minderheid vindt dat er minder gedaan moet worden door het volgende kabinet.

Ruim vier op de tien PVV-kiezers wil dat een volgend kabinet minder doet (44%), een vijfde van hen (19%) wil dat het nieuwe kabinet meer gaat doen tegen de uitstoot voor broeikasgassen en 31 procent wil dat het nieuwe kabinet ongeveer even veel gaat doen.

De kiezers van FvD vinden het vaakst dat een volgend kabinet minder moet gaan doen tegen de uitstoot van broeikasgassen: 62 procent van de FvD-kiezers wil dat een volgend kabinet minder doet.

Figuur 2.2 - Vindt u dat een volgend kabinet, na de verkiezingen van maart 2021, meer, minder of ongeveer even veel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen? (In vergelijking met wat het kabinet-Rutte tot nu toe bekend heeft gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen).

Basis: N = 2.685

* Cijfers voor Volt, 50 Plus, JA21 en DENK zijn indicatief (n < 50)

⁹ Door afrondingsverschillen zijn de 19 procent voor 'veel meer' en 30 procent 'meer' samen 50 procent.

2.2 Hoe belangrijk houden aan afspraken klimaatakkoord Parijs

We legden deelnemers de volgende tekst voor:

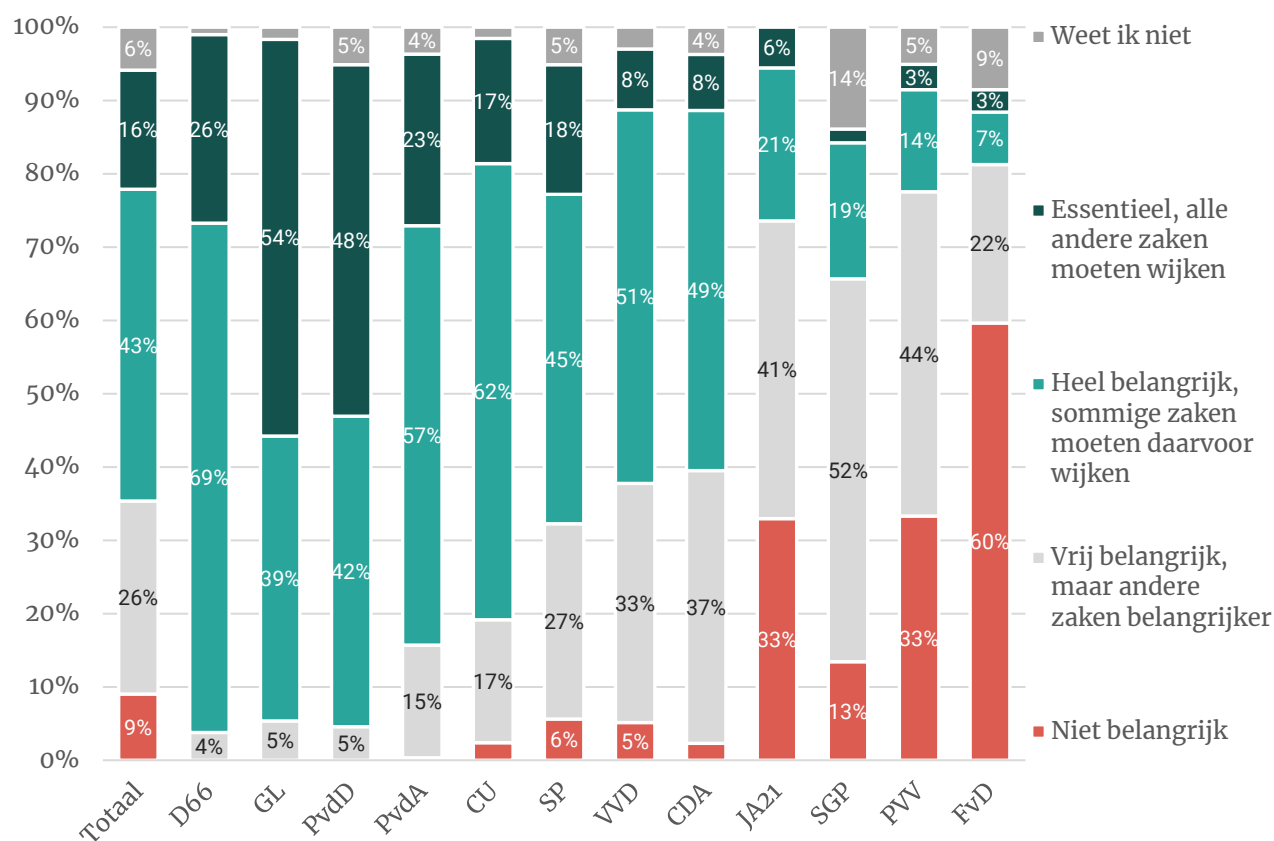
Onder de opwarming van de aarde wordt de stijging van de wereldtemperatuur verstaan. Daardoor verandert het klimaat. Eind 2015 sloten alle landen van de Verenigde Naties daarom het Klimaatakkoord van Parijs om klimaatverandering tegen te gaan. De landen hebben toegezegd om hieraan te werken. Ook Nederland.

We vroegen vervolgens hoe belangrijk ze het vinden dat de volgende Nederlandse regering zich houdt aan de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs en of andere zaken daarvoor moeten wijken. Een ruime meerderheid van de Nederlanders (59%) vindt het zich houden aan deze afspraken dermate belangrijk dat er zaken voor moeten wijken: 16 procent vindt dat alle andere zaken daarvoor moeten wijken en 43 procent vindt dat sommige zaken daarvoor moeten wijken. Meer dan 90 procent van de kiezers van D66, GL en PvdD vinden dat andere zaken hiervoor moeten wijken. Dat geldt ook voor een meerderheid van de kiezersgroepen van PvdA (81%), CU (79%), SP (63%), VVD (59%) en CDA (57%).

Kiezers van PVV en met name FvD zeggen vaak het niet belangrijk te vinden dat de volgende regering zich houdt aan de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs (PVV: 33%, FvD: 60%).

Figuur 2.3 – Hoe belangrijk vindt u het dat de volgende Nederlandse regering zich houdt aan de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs?

Basis: N = 2.685

* Cijfers voor JA21 is indicatief (n < 50)

2.3 Kiezers: met dit beleid liggen we niet op koers

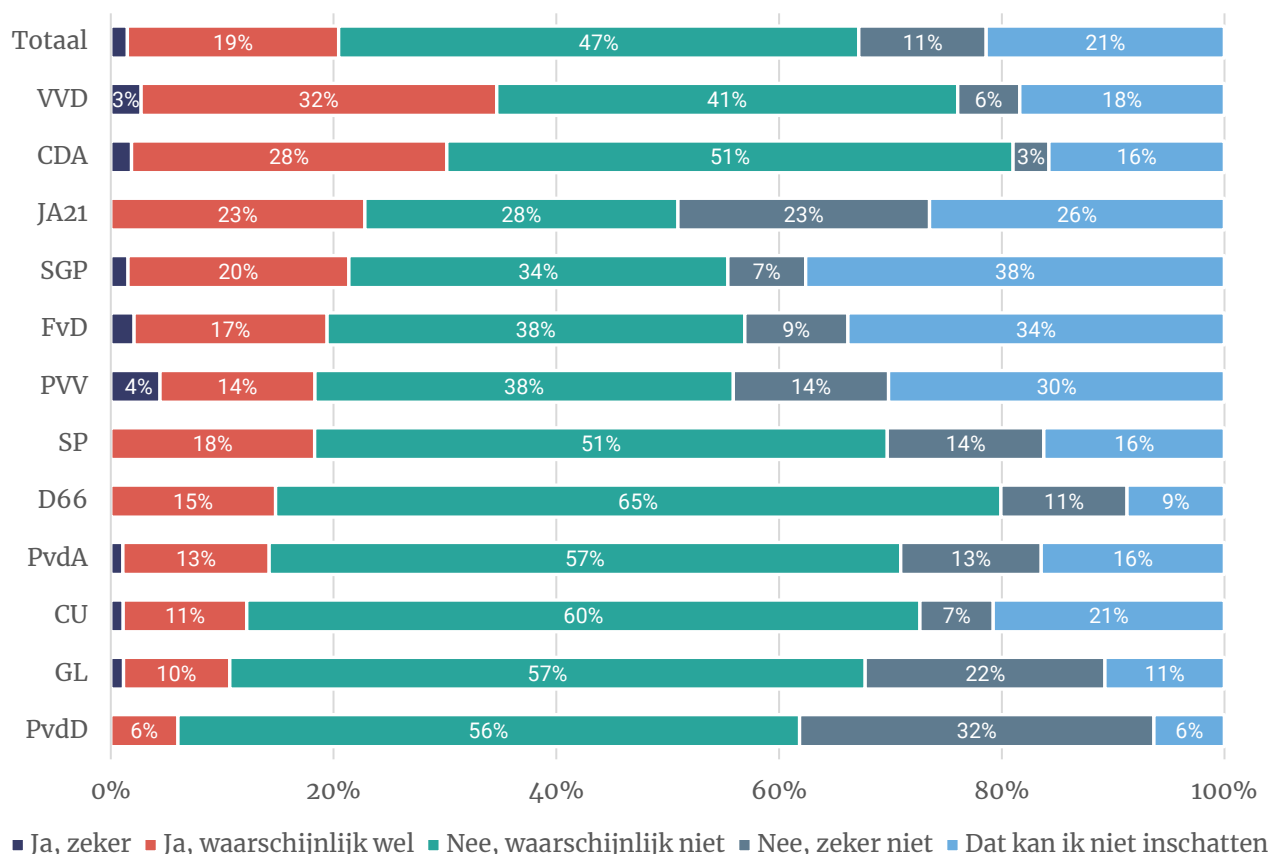
De meeste Nederlanders vinden het belangrijk dat we ons aan de afspraken van het Klimaatakkoord van Parijs houden, de meerderheid vindt dat er andere zaken zijn die daarvoor mogen wijken (57%; zie [par. 3.1](#)). Ook vindt de helft dat het volgende kabinet meer moet doen dan het huidige kabinet om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen (zie [par. 2.1](#))

Een meerderheid van de Nederlanders (58%) denkt niet dat we met het huidige beleid aan het Klimaatakkoord zullen voldoen: 47 procent denkt dat we ‘waarschijnlijk niet’ op koers liggen en 11 procent weet zeker van niet. Eén op de vijf denkt dat we met het huidige beleid wel degelijk op koers liggen om te voldoen aan het Klimaatakkoord van Parijs. Nog eens een vijfde zegt dat niet te kunnen inschatten.

Kiezers van VVD en CDA zijn het meest optimistisch over de mate waarin het huidige beleid aan het Parijse Klimaatakkoord voldoet: 30 procent van de CDA-kiezers en 35 procent van de VVD-kiezers denkt dat Nederland met het huidige beleid op koers ligt. Toch denkt ook de helft van deze kiezers dat het met het huidige beleid niet gaat lukken (VVD: 47%, CDA: 54%).

Figuur 2.4 – Denkt u dat Nederland met het huidige beleid op koers ligt om te voldoen aan het Klimaatakkoord van Parijs?

Basis: N = 2.685

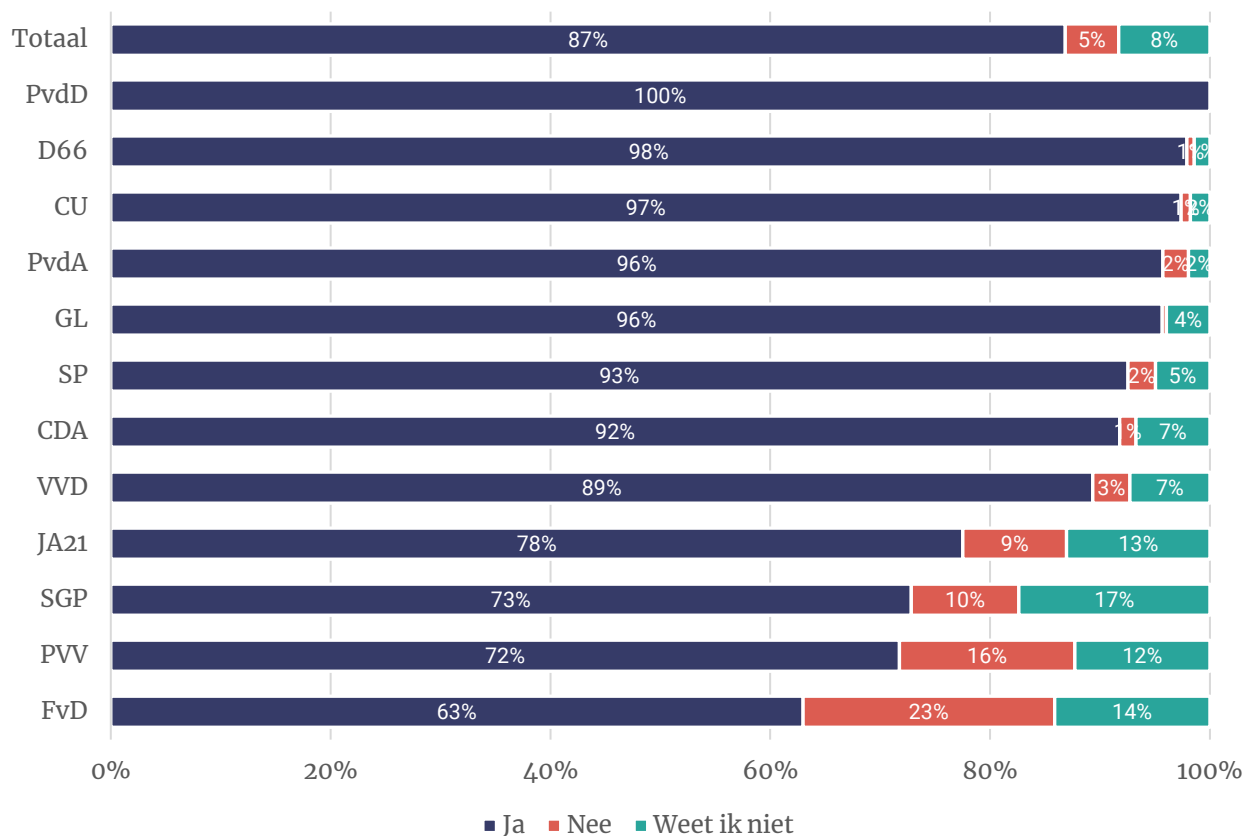

2.4 Grote vervuilende bedrijven aan Klimaatakkoord houden

In totaal vindt 87 procent van de Nederlanders dat overheden ervoor moeten zorgen dat grote vervuilende bedrijven zich houden aan de afspraken van het Klimaatakkoord van Parijs. FvD-kiezers vinden dat het minst vaak, maar toch vindt een meerderheid van deze kiezersgroep dat overheden grote vervuilende bedrijven aan die afspraken moet houden (63%).

Figuur 2.5 – Het klimaatakkoord van Parijs is een afspraak tussen landen. Vindt u dat overheden waaronder Nederland ervoor moeten zorgen dat ook grote vervuilende bedrijven zich aan deze afspraken houden?

Basis: N = 2.685

* Cijfers voor Volt, 50 Plus, JA21 en DENK zijn indicatief (n < 50)

2.5 Meerderheid ziet urgentie in klimaatmaatregelen

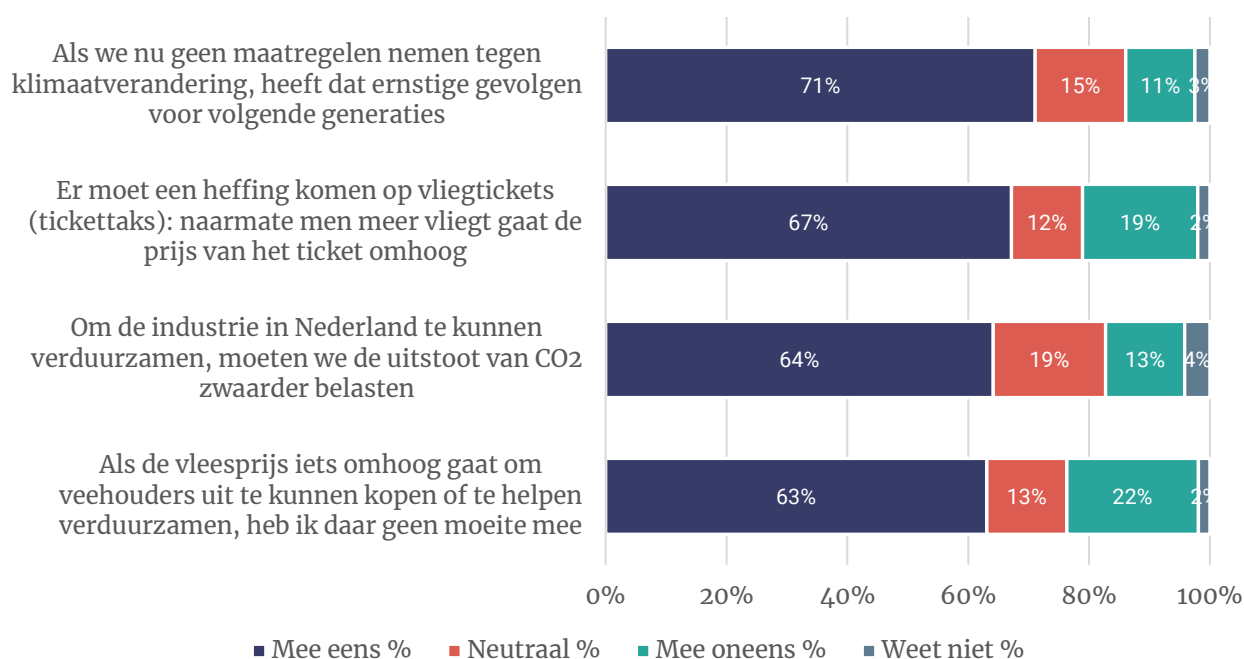
Een meerderheid van de Nederlanders denkt dat de gevolgen van klimaatverandering ernstig zijn, volgens 71 procent heeft het uitblijven van maatregelen ernstige gevolgen voor volgende generaties.

Er is daarnaast brede steun voor drie mogelijke klimaatmaatregelen: twee derde vindt dat er een progressieve heffing moet komen op vliegtickets en 64 procent is het eens met de stelling ‘om de industrie te verduurzamen, moeten we de uitstoot van CO2 zwaarder belasten’.

Een even zo groot deel heeft er geen moeite mee als de vleesprijs iets omhoog gaat om veehouders uit te kopen of te helpen verduurzamen (63%).

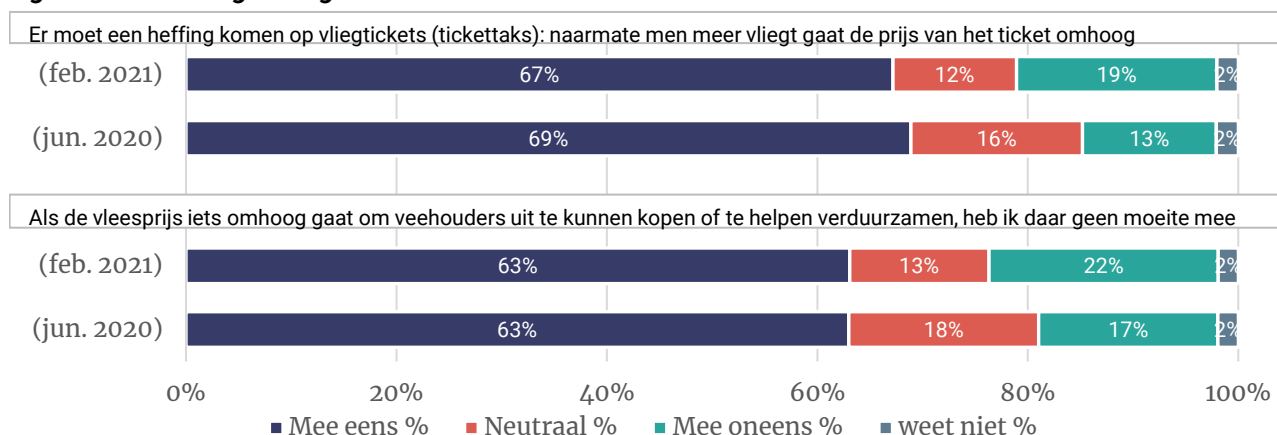
Figuur 2.6 – In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

N = 2.685

De uitkomsten voor de laatste twee stellingen zijn vergelijkbaar met die uit juni 2020.

Figuur 2.7 – Stellingen vergeleken.

Linkse kiezers in meerderheid eens met de stellingen

De linkse en progressieve kiezersgroepen zijn het in grote meerderheid eens met alle vier de stellingen.

Zo is van de kiezers van de PvdD maar liefst 92 procent het eens met een zwaardere CO₂-belasting, 94 procent met de stelling ‘als we nu geen maatregelen nemen tegen klimaatverandering, heeft dat ernstige gevolgen voor volgende generaties’, is 93 procent het eens met een tickettaks en heeft 93 procent geen moeite met een hogere vleesprijs. Vergelijkbare cijfers zien we voor GroenLinks-kiezers.

Van de kiezers van D66, PvdA en Volt is meer dan 80 procent het eens met alle stellingen, CU-kiezers zijn het in driekwart van de gevallen eens met een zwaardere CO₂-belasting (77%) en 78 procent heeft geen moeite met een hogere vleesprijs.

Onder kiezers van SP, CDA en VVD is een ruime meerderheid het eens met de stellingen. Ruim drie kwart van hen denkt dat er ernstige gevolgen zullen zijn voor volgende generaties als we nu geen maatregelen nemen. Zes op de tien VVD- en CDA-kiezers is het eens met een zwaardere belasting van CO₂ om de industrie te verduurzamen, dat geldt ook voor driekwart van de SP-kiezers.

Een minderheid van de kiezers van JA21, PVV, FvD en DENK* is het eens met deze stellingen. Al is bijna de helft van de PVV-kiezers en 40 procent van de FvD-kiezers het eens met een oplopende ‘tickettaks’. Vooral onder FvD-kiezers is de urgentie van klimaatmaatregelen relatief laag: 19 procent van hen is het eens met de stelling ‘als we nu geen maatregelen nemen tegen klimaatverandering, heeft dat ernstige gevolgen voor volgende generaties’.

Tabel 2.1 – Percentage ‘mee eens’ voor de stellingen naar kiezersgroep.

Basis: N = 2.685

	Om de industrie in Nederland te kunnen verduurzamen, moeten we de uitstoot van CO ₂ zwaarder belasten	Als we nu geen maatregelen nemen tegen klimaatverandering, heeft dat ernstige gevolgen voor volgende generaties	Er moet een heffing komen op vliegtickets (tickettaks): naarmate men meer vliegt gaat de prijs van het ticket omhoog	Als de vleesprijs iets omhoog gaat om veehouders uit te kunnen kopen of te helpen verduurzamen, heb ik daar geen moeite mee
PvdD	92%	94%	93%	93%
GL	90%	96%	89%	93%
D66	87%	96%	80%	91%
PvdA	82%	90%	85%	82%
Volt	82%	94%	89%	86%
CU	77%	89%	92%	78%
SP	74%	77%	77%	68%
CDA	63%	75%	75%	62%
VVD	60%	71%	63%	64%
50 Plus	56%	54%	46%	52%
SGP	46%	54%	69%	47%
JA21	46%	35%	41%	36%
PVV	43%	35%	47%	32%
FvD	30%	19%	40%	24%
DENK	26%	51%	17%	21%
TOTAAL	64%	71%	67%	63%

* Cijfers voor Volt, 50 Plus, JA21 en DENK zijn indicatief (n < 50)

2.6 Kiezer: verminderen van uitstoot in beste handen bij Jesse Klaver

Aan kiezers die vinden dat een volgend kabinet even veel of meer moet doen aan de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, vroegen we bij welke partijleider dit in beste handen is.

GroenLinks-leider Jesse Klaver wordt hier verreweg het vaakst genoemd (31%).

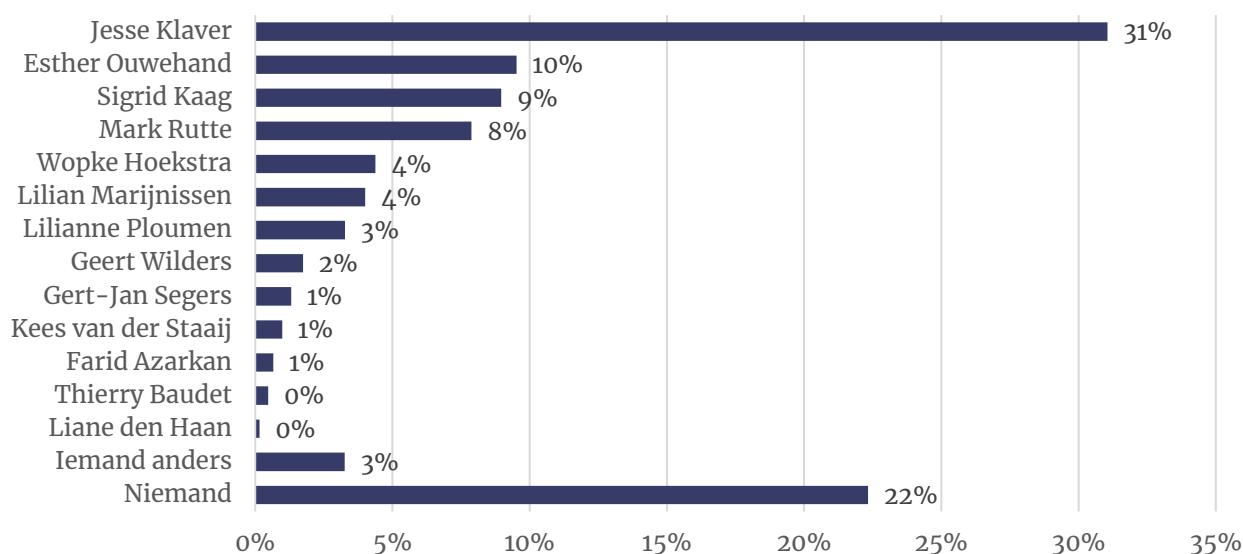
Daarachter is een subgroep die (net onder) de tien procent scoort: Esther Ouwehand (10%), Sigrid Kaag (9%) en Mark Rutte (8%).

Een vijfde geeft aan dat dat bij niemand in beste handen is (22%)

We zien dat kiezers vaker de leider van hun voorkeurspartij noemen als de persoon bij wie dit in beste handen is. Al scoort Jesse Klaver overal goed, met uitzondering van JA21- en FvD-kiezers.

Figuur 2.8 – Het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen is in beste handen bij ...

Basis: Nederlanders die vinden dat het volgende kabinet iets moet doen aan het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen (N = 2.217)

Tabel 2.2 – Het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen is in beste handen bij ...

Basis: Nederlanders die vinden dat het volgende kabinet even veel of meer moet doen aan het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen dan het huidige kabinet heeft gedaan (N = 2.217), in procenten

	Totaal	VVD	PW	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	50 Plus	SGP	DENK	FvD	JA21	Volt
Mark Rutte	8	28	4	5	1	1	1	2	2	3	3	2	6		14	
Geert Wilders	2	1	18	1				0			7			9	5	
Wopke Hoekstra	4	2	5	26		1	3	1				3			13	
Sigrid Kaag	9	9	4	9	38	3	7	5	2				11	6		14
Jesse Klaver	31	26	17	24	37	79	27	47	33	13	16	5	17	6	8	45
Lilian Marijnissen	4	3	4	3	2	3	24	3	3	1		2	6	5	13	
Lilianne Ploumen	3	1	2	2	2	1	2	19	4	3	4					5
Gert-Jan Segers	1	1		1	0				16		4	12		5		4
Thierry Baudet	0		1			0							5	27		3
Esther Ouwehand	10	4	4	4	9	8	20	10	13	62	8	7	8	12	5	9
Kees van der Staaij	1	0	2	0					3			37				
Liane den Haan	0	0				0										
Farid Azarkan	1	0									3		35			
Iemand anders	3	4	5	3	1	1	4	2	3	3	7	5			7	8
Niemand	22	21	34	23	11	3	12	11	20	14	50	27	13	32	34	13

* Cijfers voor Volt, 50 Plus, JA21 en DENK zijn indicatief (n < 50)

3 Klimaat en politiek

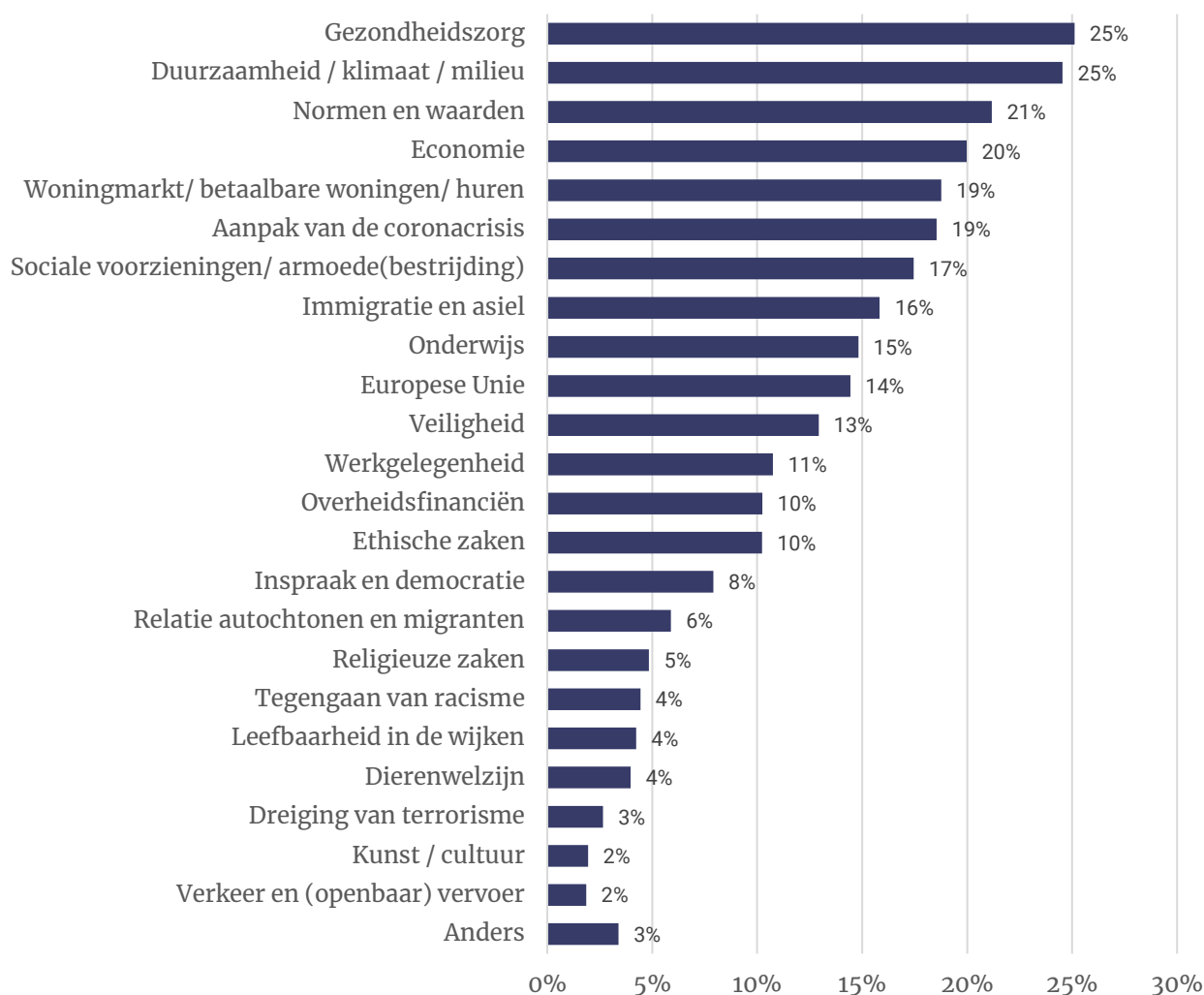
3.1 Gezondheidszorg en duurzaamheid belangrijkste stemmotivaties

We vroegen kiezers met een eerste stemvoorkeur welke onderwerpen een belangrijke rol spelen bij hun keuze voor hun voorkeurspartij. Ze konden hierbij maximaal drie antwoorden kiezen.¹⁰ De meeste kiezers noemen *gezondheidszorg* en *duurzaamheid* (beide door 25%). De onderwerpen *normen en waarden*, *economie*, *woningmarkt* of *de aanpak van de coronacrisis* worden door ongeveer een vijfde genoemd.

Figuur 3.1 - Belangrijkste onderwerpen voor stemkeuze.

“Welke van onderstaande onderwerpen spelen een belangrijke rol bij uw keuze voor < voorkeurspartij >?”
(%, maximaal 3 antwoorden mogelijk)

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft eerste stemvoorkeur (n=2.160)

¹⁰ In eerder (verkiezings-)onderzoek hebben we soortgelijke vragen gesteld. Maar door verschillende manieren van uitvragen en het al dan niet toestaan van een maximaal aantal onderwerpen is dit moeilijk te vergelijken.

Stemmotivaties naar partijvoorkeur

Duurzaamheid wordt bovengemiddeld vaak genoemd als onderwerp dat een rol speelt bij de kiezers van GroenLinks (84%), PvdD (81%) en D66 (55%). Ruim een kwart van de kiezers van PvdA en CU noemt *duurzaamheid* als een van de drie belangrijkste onderwerpen (beide 28%).

Tabel 3.1 - Onderwerpen die een rol spelen bij de partijkeuze, naar partijvoorkeur.

“Welke onderwerpen spelen een belangrijke rol voor uw partijkeuze?”, (% maximaal drie antwoorden mogelijk)

Basis: heeft eerste voorkeurspartij (n=2.160)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	50 Plus*	SGP	DENK*	FvD	JA21*	Volt*
Gezondheidszorg	25	17	29	26	20	25	58	40	14	21	48	12	3	23	16	6
Duurzaamheid / klimaat / milieu	25	7	4	9	55	84	11	28	28	81	3	3	0	19	13	84
Normen en waarden	21	21	17	41	10	8	14	11	57	13	34	66	23	6	14	5
Economie	20	52	5	23	12	7	7	6	5	10	9	3	19	8	3	13
Woningmarkt/ betaalbare woningen/ huren	19	8	14	15	20	17	53	48	9	13	40	3	16	7	20	6
Aanpak van de coronacrisis	19	46	10	22	7	6	3	1	3	7	6	3	6	59	8	3
Sociale voorzieningen/ armoede(bestrijding)	17	2	7	18	10	28	59	56	26	15	30	3	18	1	9	5
Immigratie en asiel	16	10	65	6	4	8	2	4	14	1	18	5	2	38	73	4
Onderwijs	15	6	4	14	50	28	9	19	17	8	5	21	4	7	3	14
Europese Unie	14	14	28	5	26	6	5	4	1	1	5	9	6	32	41	83
Veiligheid	13	19	33	18	4	1	4	3	5	1	23	10	7	6	21	0
Werkgelegenheid	11	21	4	13	4	3	17	19	4	3	11	0	7	0	1	4
Overheidsfinanciën	10	25	4	23	0	0	7	4	1	2	3	6	3	2	11	0
Ethische zaken	10	5	1	4	27	13	5	8	37	8	11	69	0	0	3	10
Inspraak en democratie	8	7	10	6	9	2	8	3	3	3	3	0	0	33	18	31
Relatie autochtonen en migranten	6	2	18	1	4	6	3	4	6	0	4	0	41	2	20	0
Religieuze zaken	5	0	6	4	0	0	0	0	33	0	0	60	34	2	0	0
Tegengaan van racisme	4	1	0	0	7	13	1	7	4	2	0	0	49	0	5	3
Leefbaarheid in de wijken	4	1	7	4	0	4	11	8	4	2	14	0	15	3	6	0
Dierenwelzijn	4	1	1	0	1	9	1	1	0	64	8	0	0	0	3	2
Dreiging van terrorisme	3	3	12	0	0	0	0	1	1	0	2	0	0	8	2	0
Kunst / cultuur	2	0	1	0	3	5	1	6	2	8	0	0	3	0	3	3
Verkeer en (openbaar) vervoer	2	3	0	1	1	4	1	4	0	3	0	0	0	0	3	3
n =	2.160	479	205	221	204	190	130	228	103	94	32	60	28	64	33	37

* Cijfers voor Volt, 50 Plus, JA21 en DENK zijn indicatief (n < 50)

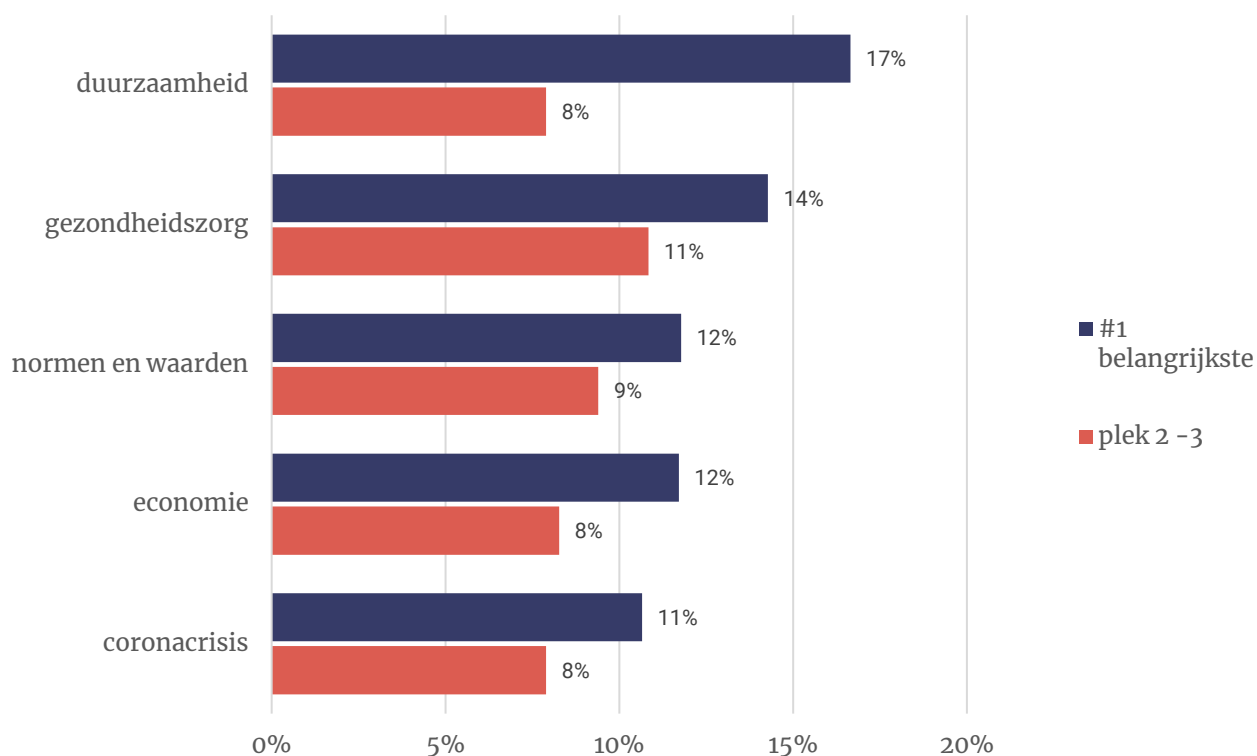
3.2 Duurzaamheid vaakst genoemd als #1 belangrijkste stemmotief

We vroegen kiezers vervolgens van de onderwerpen die een belangrijke rol in hun partijkeuze spelen het belangrijkste onderwerp aan te wijzen. In Tabel 3.2 staan de belangrijkste stemmotieven per partij weergegeven.

Duurzaamheid wordt het vaakst als #1 belangrijkste thema aangewezen (door 17%), gevolgd door *gezondheidszorg*, *normen en waarden*, *economie* en *het aanpakken van de coronacrisis*.

De verschillen per partij zijn aanzienlijk, al wordt *gezondheidszorg* bij vrijwel alle kiezersgroepen genoemd.

Figuur 3.2 – Top 5 belangrijkste thema's ¹¹.

¹¹ De 17 procent voor duurzaamheid en klimaat is opgebouwd uit een groep van 11 procent die dit als enige belangrijkste onderwerp aanwijzen en 6 procent die ook andere onderwerpen hebben genoemd

Tabel 3.2 – Het #1 belangrijkste thema's voor stemgedrag naar huidige stemvoorkeur met in groen het belangrijkste thema.

Basis: diegenen met eerste voorkeurspartij (n = 2.160)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	50 Plus	SGP	DENK	FVD	JA21	VOLT
Duurzaamheid / klimaat / milieu	17	3	2	4	37	74	5	16	16	58	0	0	0	11	7	60
Gezondheidszorg	14	10	16	19	10	13	38	23	4	9	21	2	3	7	10	3
Normen en waarden	12	13	6	26	6	2	6	8	36	6	17	34	10	0	3	4
Economie	12	34	2	14	4	3	2	3	3	3	6	0	12	0	3	5
Het aanpakken van de coronacrisis	11	26	7	12	3	2	2	1	2	4	0	1	6	47	0	0
Sociale voorzieningen / armoede(bestrijding)	10	1	4	11	3	14	41	37	14	2	19	3	4	0	5	3
Immigratie en asiel	10	5	50	3	2	2	1	1	4	0	14	2	0	11	47	0
Woningmarkt / betaalbare woningen / huren	8	3	5	8	7	4	27	24	4	7	22	0	9	5	8	0
Onderwijs	7	4	3	6	26	7	3	12	5	4	0	3	0	3	0	6
Veiligheid / tegengaan criminaliteit	6	10	16	7	3	0	3	2	5	0	8	1	3	1	9	0
Europese Unie	5	4	14	3	11	1	1	2	0	0	0	2	0	9	18	25
Ethische zaken (euthanasie, abortus, homohuwelijk, etc.)	5	3	1	3	18	5	1	3	18	3	0	38	0	0	0	0
Overheidsfinanciën	4	9	3	10	0	0	3	1	1	0	0	2	0	0	11	0
Werkgelegenheid	4	8	2	7	2	0	5	6	1	1	3	0	4	0	0	0
Inspraak en democratie	4	4	6	3	5	1	3	1	2	0	3	0	0	17	9	5
Relatie tussen autochtone Nederlanders en migranten	3	1	9	1	2	2	1	1	4	0	0	0	23	1	10	0
Religieuze zaken	3	0	2	2	0	0	0	0	15	0	0	37	26	0	0	0
Tegengaan van racisme	2	0	0	0	3	6	0	4	1	0	0	0	40	0	0	3
Dierenwelzijn	2	0	0	0	0	3	0	0	0	35	8	0	0	0	3	0
Leefbaarheid in de wijken	2	0	3	1	0	1	5	4	2	1	10	0	4	2	6	0
Dreiging van terrorisme	1	1	5	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	0	0
Kunst / cultuur	1	0	0	0	2	2	0	3	2	4	0	0	0	0	0	3
Verkeer en (openbaar) vervoer	1	1	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	3
n =	2.160	479	205	221	204	190	131	228	103	94	32	60	28	64	33	37

* Cijfers voor Volt, 50 Plus, JA21 en DENK zijn indicatief (n < 50)

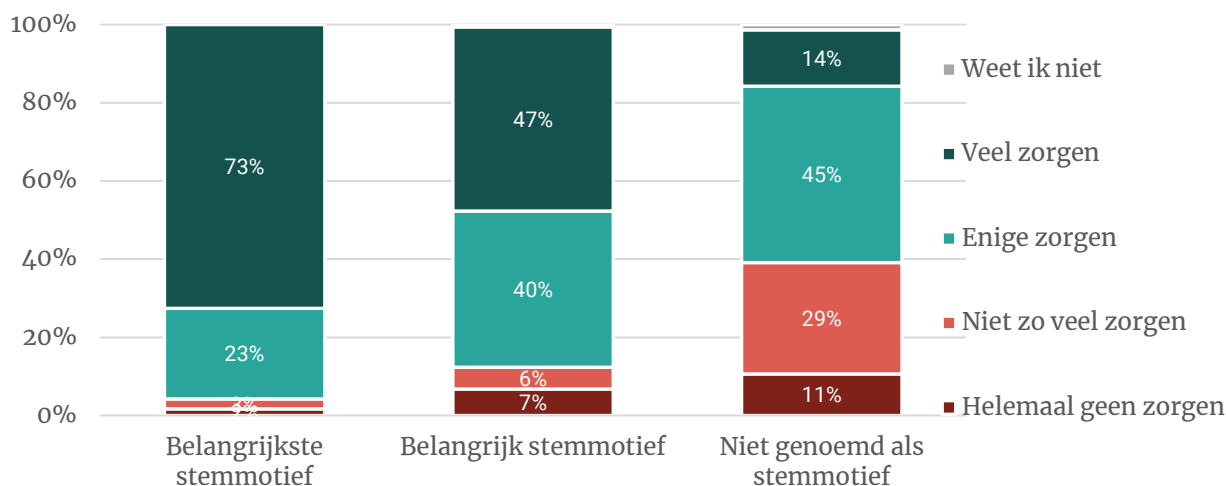

3.2.1 Zorgen onder mensen die duurzaamheid niet als stemmotief hebben

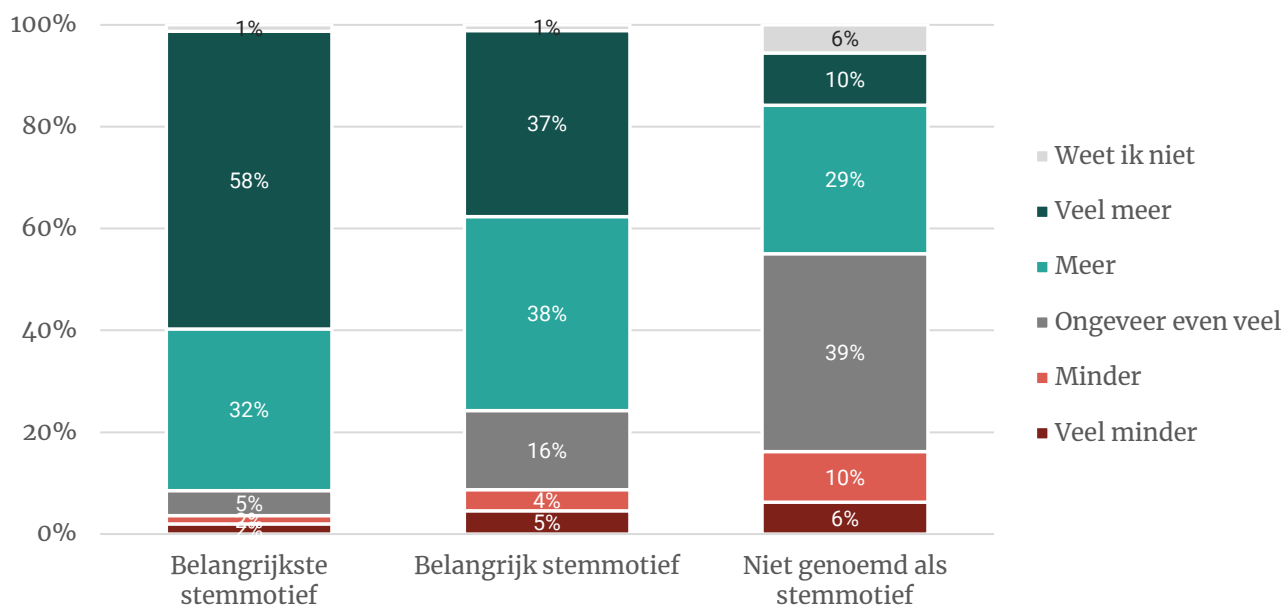
Nederlanders die klimaat en duurzaamheid noemen als stemmotief maken zich vrijwel allemaal zorgen over klimaatverandering. Belangrijk om te vermelden is dat ook onder degenen die duurzaamheid niet noemen als belangrijke onderwerp er zorgen bestaan over klimaatverandering.

In het verlengde daarvan zien we ook dat van de groep kiezers die duurzaamheid en klimaat *niet* als belangrijk onderwerp voor hun stemkeuze noemen, vier op de tien vinden dat er door het volgende kabinet meer gedaan moet worden tegen de uitstoot van broeikasgassen (39%).

Figuur 3.3 – Zorgen over klimaatverandering naar duurzaamheid als stemmotief.

Figuur 3.4 – Vindt u dat een volgend kabinet, na de verkiezingen van maart 2021, meer, minder of ongeveer even veel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen? Naar duurzaamheid en klimaat als stemmotief.

4 Onderzoeksverantwoording

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.685 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek vond plaats van maandagochtend 1 maart tot dinsdagmiddag 2 maart 2021.

In totaal werkten 2.685 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. Het grootste deel hiervan is afkomstig uit het I&O Research Panel en 192 respondenten vulden de vragenlijst via het panel van PanelClix. Sommige vragen hebben een afwijkende steekproefbasis en zijn niet aan alle deelnemers gesteld. Indien dit het geval is wordt dit bij de figuur vermeld.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.685$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 1,9 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl